

Posudek na bakalářskou práci

T. Šandové, Byzantsko – avarské ozdoby v České republice. Nové přístupy a poznatky.

T. Šandová si zvolila náročné téma v oblasti, ve které se v posledních letech výrazně změnilý základní interpretační rámce. Oproti původnímu zadání jej v práci zúžila, takže překládá pokus o zpracování ozdob na Moravě. V jejím soupise se tak ocitlo 46 lokalit, tedy jen o 7 více než v r. 2010 (podle mapy obr. 29 a 30) včetně lokalit s nálezy ostruh s háčky. Mezi novými lokalitami jsou však tak významné jako Lány, tedy výrobní centrum nebo Trnava lokalita s nálezem depotu- celého opasku, velmi důležité lokality umístění odlišné od tradičnějších hradišť. V práci se pak podrobněji zaměřila na několik lokalit s početnějšími soubory byzantsko-avarských kování 8. století: Lány, Brno- Líšeň, Olomouc-Povel, Trnava a Mikulčice. Jejich nálezové fondy by však vyžadovaly podrobnější rozbor, možná přesahující možnosti bakalářské práce. .

Práce má 7 kapitol, z nichž kap. 2-3 popisují periodizaci doby avarské a metodické postupy, a to jak v terénu (prospekce s detektory kovů, letecké snímkování, geofyzikální metody), tak ve zpracování (kontext artefaktu, materiál, technologie výroby apod.). Tady mohla být ještě uvedena alespoň rentgenfluorescenční analýza jako nejběžnější metoda zkoumání typu slitiny kování. Kapitola 4 popisuje nejvýznamnější lokality tak, že se snaží podchytit jejich strukturu (typy kování, kování postroje, udidla apod) a kap. 5 popisuje chronologické 'stupně'-úseky doby avarské a ukazuje výskyt kování opasku ve všech regionech spojných kulturně s Avarií. Popisuje stručně přechod k typické lité produkci charakteristické pro 8. století. Dále stručně charakterizuje součásti postroje: třmeny, udidla, okrasy i pro Moravu i další oblasti typické ostruhy, jimž správně připisuje velký význam v rámci poznávání sociální struktury společnosti. Předkládá typologii B. Kavánové (1976) a díky tomu užívá již zastaralé datování J. Žaka. Doplnuje je o technotypy, ale sama nikde žádné ostruhy neklasifikuje. V 6. kapitole pak vytvořila grafy, jež mají charakterizovat složení kovových nálezů podle jejich funkce jednak na Moravě, a dále pak separátně na Moravě bez v mnoha ohledech výjimečných Mikulčic, v Mikulčicích, Brně –Líšni a Lánech.

Ukazuje, že oproti Lánům, je v Brně-Líšni i Mikulčicích tedy na hradištích zjištěna intenzivnější přítomnost ostruh a jiných dokladů jezdeckví, což odpovídá výraznější přítomnosti elit. Pouze v Brně- Líšni je počet ozdob postroje a ostruh vyšší než ozdob opasku (Graf 6). Srovnává také počty kování opasku a postroje v Mikulčicích a v Tismicích v Čechách, kde % kování postroje v Tismicích je o něco nižší než v lépe prozkoumaných Mikulčicích, mnohem větší je rozdíl v počtu ostruh ve prospěch Mikulčic (3,5 % ku 17 %). Některé tyto skutečnosti pak opakuje v závěru práce.

V případě Mikulčic však nezařadila cca desítku kování zveřejněnou L. Poláčkem (2018).

Autorka bohužel necharakterizovala podrobně typy lokalit, ač je má v tabele uvedené. Ukázalo by to, že klasických hradišť oproti otevřeným sídlištním a lokalitám bez charakteristiky procentuálně ubývá, což je důležitý trend posledních let.

Problémem práce je, že autorka ne vždy dobře zvládla práci s novou a starší literaturou a měla také problémy s terminologií (nezná starší termín předvelkomoravský, nebo u popisky z Lán závěs řemene- ve skutečnosti přívěsek k hlavnímu kování opasku, knoflík na uzdu- správněji vrchlík falérky či na s. 14 závěs na udidlo místo ozdoba ohlávky). Když autorka cituje na s. 23 R. Turka 1960, tak

těžko může hovořit o výrobě litých bronzů vně Avárie, to jsou až pozdější poznatky z nejnovější doby (od r. 2018, vyjma Mikulčic). Když popisuje členění pohřebiště Tiszafüred, nezdůrazňuje, že nejde o celou dobu avarskou, ale až dobu po r. 650, ani bližší kritéria vyčlenění jejích fází. Ta totiž nejdou snadno přenášet mimo rozsáhlá pohřebiště, to v textu mělo zaznít.

Na s. 19 pak nerozlišuje mezi Starým Městem a Uherským Hradištěm, odkud pocházejí nedokončené ostruhy s háčky- to mělo být uvedeno už pro vzácnost nálezové situace. Na obr. 23 má umístěný bez rozlišení i třmen z Olomouce a chybně uvedla chránič dírek u ozdob postroje. Na obr. 22 má „ostruhy z motyk“ místo s háčky, což ji nezarazilo.

Opisuje též problematické „údaje“ některých autorů bez kritického přístupu, např. Slované na Olomoucku v 1. polovině 6. století (Schulz 2012), byť autor tam uvádí nakonec široký interval. Podle současného poznání šlo o 2. polovinu či poslední třetinu 6. století.

U ostruh s háčky nedoplnila publikované nálezy (Chotěbuz, Uherské Hradiště –Sady-Dolní Kotvice), ačkoliv druhá lokalita se objevila v práci, kterou jinak cituje a lokalita v tabele figuruje (Galuška 2013). Naopak zařadila Bulhary, kde neuvádí, nejspíše omylem žádný nález.

Na druhou stranu pracovala výrazně s literaturou v cizích jazycích, především v němčině, to pro ni bylo náročné. Dostala se do časové tísně a nevyužila některé nejnovější tituly (Ungerma 2023, Poláček 2018, ten chybně uveden v tabele, v literatuře ale není), v některých citacích jsou drobné chyby (Carpathica místo Carpathica, Landesmuseum Halle, *Df\Browska – spr. Dqmbrowska, u F. Daima* -The Gold of the Avars chybí, kde byla práce publikována, u Profantová 2021 chybí název příspěvku; u Profantová et al. 2020 stránkování, někde uvádí celé křestní jméno: Lukešová Marie, literaturu nesjednotila). Chybí důležitá práce Vích et al. 2021 týkající se česko-moravského pomezí právě v 8.-10. století, která je citována v tabele u lokality Sudice a je dostupná na internetu apod.

Autorka měla též upravit resumé zúžení tématiky práce.

Autorka přesto tyto dílčí nedostatky prokázala, že je schopna pracovat s odbornou literaturou a srovnávat různé lokality či jiné soubory. Splnila tak podle mého názoru nároky na bakalářskou práci kladené.

Doporučuji práci k obhajobě. V případě dobré obhajoby navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

Otázky: Odkud známě neúplné opasky z hrobů?

Kde se vyskytly ostruhy s háčky a kování avarského typu ve výplni jednoho objektu?

V Praze 22.8. 2024

Nada Profantová